

Dannelse

På elevforeningens sommerkursus var der denne gang kun én foredragsholder – Anders. Til gengæld stod han for samtlige foredrag i tre dage! Anders har desuden skrevet denne artikel og et essay-bidrag til årsskriftet

Af Anders Fogh Jensen, www.filosoffen.net

Universer kan være så lukkede om sig selv, så selvbekræftende, at ethvert fænomen blot virker som endnu en legitimering af det bestående. Universer kan være så glatbarberede, at selv en Truman fra "The Truman Show" ikke kan sejle imod væggen.

Dannelse er at sejle mod væggen. Det vil sige, at opdage denne verdens grænser.

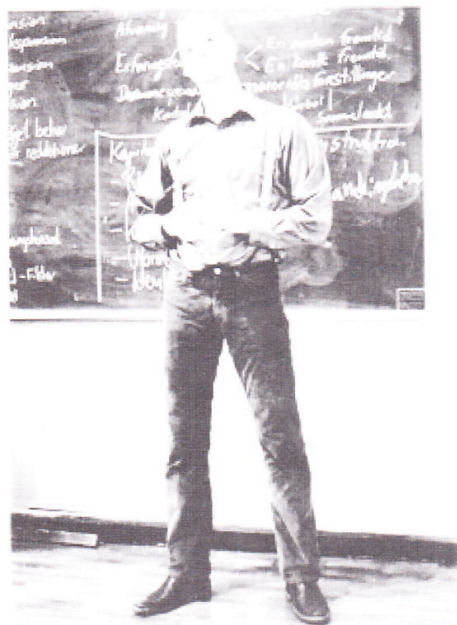
At opdage denne verdens grænser kan man kun, hvis man kender til denne verden. Derfor er dannelse også kendskab. Men ikke ulideligt faktakendskab, som kollegiets halvstuderende røvere, der sidder oppe hele natten og bekræfter sig selv og hinanden i deres Trivial Pursuit. Ikke ulideligt navnekendskab, som Handelshøjskolens namedroppers, der spreder slør af navne for at fingere mening. Ikke ulidelig minutios kendskab til samfundsstatistik som angloficerede sociologer sidder og tæller om kap med. Men ulideligt kendskab til hvad der foregår i samfundet som idé- og handlingsmæssige overlapninger. Det vil sige: Ikke nødvendigvis kendskab til post-spice, der snart bliver post-beckham - eller til huspriserne på Ærø, men nok en fornemmelse af hvad kulturindustrien beskæftiger sig med, og hvorledes husprisstigninger fører til økonomiske omfordelinger, som selv ikke en fradrags-forførende friheds-flirtende neoliberal regering kan følge med til.

Altså: Viden om, hvad der i de store linjer foregår i de realiteter og scenarier, som erhvervsfolk med et fornærmende udtryk kalder 'den virkelige verden'. For det er dog en snæversynet virkelighedsopfat-

telse at regne forventninger til aktiemarkedet og terrortrusler for mere reelle end de tanker, der lyser lige ind på de selvsamme handelsmænds virkelighedsforvrængninger og fortidsfortrængninger. Intet er mere virkeligt i vor samfunds business end scenariet. I så fald er dannelse ikke i virkelighedsbusiness, men kender nok til den.

Dannelse er orienteringssans. Dels er dannelse at kunne orientere sig i denne verden uden at kende ethvert TV-show. Det er at kunne bygge bro mellem de søjler af kulturelt kendskab man har. At vide, hvad der er Monty-Pythonsk uden nogensinde at have set en Monty-Python.

Dannelse er erhvervet stedsans, uden at have været alle steder.

Dannelse er ikke bare at orientere sig i denne kultur, men også i det fremtidige og det mulige. Det er at møde uoverskueligheden med begavelse, fordi man har horisont: Dannelse er at orientere sig begavet i fremtidens uoverskuelighed med fortiden som horisont. Dannelse er horisont

Dannelse er at have sovet på det. At have sovet på noget betyder at have fået sig en horisont. At få sat tingene lidt i perspektiv og se hvad de står ved siden af, foran,

bagved. At reagere uden horisont er at tage en chance: Chancen for at tingene tager sig ligesådan ud i morgen. Dannelse tager tid, og det tager ofte tid at placere tingene i deres horisont. Derfor egner dannelse sig ikke til denne tid.

At mangle horisont er også et perspektiv. Vor tid er fyldt med perspektivisme: Med konstruktion af perspektiver og vinkler, der alle kan være lige gode, fordi denne tids menneske altid har lige meget ret. Den form for tidsbunden perspektivisme er blot camoufleret nihilisme: Den decentraliserer både ansvar og værdier, og omdøber det til frihed.

Dannelsen er ved at kvæles i den individuelle friheds greb. Kompetenceudvikling hedder det. Men de to ting er ikke det samme: Kompetenceudvikling er udvikling af individualitet, der muliggør at individet kan begå sig i en kultur med løse bånd. Sociale kompetencer er ikke træk ved et samfund, at det er socialt; sociale kompetencer er individuelle kompetencer til at begå sig individuelt

Dannelse går vejen om det almene for først sekundært at kende sig selv. At være dannet er at kende til jordlagene og kunne forbinde dem med istiden, ligesom kendskabet til kemien kan forbindes med madlavningen. Dannelsesprocessen går udad mod selvforglemmelsen, ikke med det mål at finde sig selv, men med det mål at finde verden. Og først derude et sted kan det være heldig at blive til, at dannes.

Sjovt nok ender friheden til eget perspektiv næsten altid med det samme blik. Den, der starter med navleperspektivet forventer at verden ligner en livmor.

Kun ved at lade verden føde sig, kan man dannes

Dannelse er splittelse. Dannelse er at vide, hvordan man lever i den nærværende kultur, uden rigtigt at blive ét med den, fordi man har en bevidsthed, der rækker ud over kulturen. Derfor er den dannede bevidsthed både en lykkeligt drømmende bevidsthed om det, der kunne blive, og en ulykkeligt bundet bevidsthed til det, der er.

Men dannelsen limer sammen. Den ser, at nutidens fremtidsprojekter allerede er forudgrebet i fortidens greb om nu'et. Den dannede ser, at det kast, han gør, allerede er kastet, og indstiller sig derfor på, at han kun kan afbøje kastet.

Dannelse hænger sammen med erfaring på den måde, at den ikke er en viden om, hvad der vil komme, men nok en bevidsthed om, hvad man kan gøre noget ved, og hvad man ikke kan.

Dumhed er de mennesker, der da de ikke vidste hvad de skulle, rakte fingeren i vejret for at finde ud af hvad vej vinden blæste. Men dumme blev de først, da de velfriserede og glatbarberede cyklede i medvinden

og sagde til hinanden: "Se, det blæser ikke". Den dannede ved, at det blæser, også selvom han har medvind, for han stopper ind i mellem op og vender sig om mod historien.

Dannelse er følsomhed overfor den kildren, som historiens vind tilbyder at kærtegne nutidens arrede ansigt med.

